

LBRIS

We know
books

Dumitru Popescu

PASAJUL

**

EDIȚIA A II-A

Hoffman

DTP: Hoffman Design
Tipar: Hoffman Print
Coperta: Dumitru Popescu
Pe copertă: James Ensor, *La Mort poursuivant le troupeau des humains*, 1896, Los Angeles County Museum of Art

Prima ediție a apărut în anul 2002 la Editura AGER-Economistul.

© Dumitru Popescu
© Editura Hoffman, 2022, pentru prezenta ediție.

Această carte este protejată prin Copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

EDITURA HOFFMAN SRL
Fax: 0249 460 218
Tel: 0740.984.910
contact@editurahoffman.ro
www.EdituraHoffman.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
POPESCU, DUMITRU

Pasajul / Dumitru Popescu. -
Caracal: Editura Hoffman, 2022
2 vol.

ISBN 978-606-46-1774-3

Vol. 2. - 2022. - ISBN 978-606-46-1776-7

821.135.1

CAPITOLUL 6

Ilarie nu-și anunțase venirea. Dora îi scrisese să-i găsească altă gazdă, invocând lungimea drumului până la Institut și gălăgia din apartamentul Zinei. Adevăratele motive erau altele. Numai suporta pretențiile de mentorat ale mătușii. Aceasta își luase în serios rolul de mamă adoptivă și nu se sfia să declare că modelul feminin ales pentru formarea fetei lui Ilarie era propria sa persoană. Mătușa nu-i mai plăcea nici ca aspect fizic. Zina încetase să mai fie durdulia inconștient apetisantă, de o vitalitate molipsitoare, trădându-și erotismul mai mult în glumă. În ultima vreme pusese pe ea carne din belșug și-și schimbase alura. Devenise, după părerea Dorei, nerușinat de trupeșă. Fesele i se rotunjiseră provocator, șoldurile i se legănavu cu obrăznicie nereținută, sânii îi explodau prin corsajul prea strâmt, iar în pozele lejere, când se răsturna în fotolii, își arăta coapsele de o albeață indecentă. Nu-și mai dădea osteneala să-și ascundă lăcomia. Mânca prăjiturile, înghețata, carnea friptă la grătar, cu o poftă și-o satisfacție socotite de Dora perverse. Făcea dragoste ca o apucată, nu rareori împărțându-i Dorei deliciile partidelor de amor cu fostul ofițer, căruia înlocuirea uniformei cu portul civil nu-i diminuase virilitatea. Excesul erotic insolent se citea în întreaga făptură a Zinei, la fel cum

răzbătea și din limbajul picant, de natură s-o neurastenizeze pe nepoată. Zina nu se mulțumea să fie ea așa, cum o făcuse pe ea Dumnezeu, și cum se plăcea, își propusese s-o convertească la acest mod de viață și pe Dora. Îi schimba pieptănătura în căutarea soluției ideale, o farda, îi asorta toaletele și, mai ales, încerca să-i insuflă convingerea că farmecul și valoarea vieții femeii nu constă în altceva decât în plăceri. Pe Dora o irita, bineînțeles, rolul de manechin; se împotrivea din răspuțeri, dar nu-și permitea s-o respingă cu ura și cruzimea arătate cândva Ioanei, și nici să recurgă la crize de isterie, singurele ce ar fi putut-o salva. Privitor la concepția de viață injectată de Zina avea replici tăioase, dar gama mijloacelor mentorei se dovedea foarte largă și variată, iar zelul ei propagandistic neobosit.

Arta persuasiunii Zinei, dublată de intuiție psihologică, avea particularitatea de a pomi chiar de la sursa complexului fiziologic al Dorei. Atingea punctul nevralgic, din care se nășteau reținerile și repulsia fetei, cu cea mai mare dezinvoltură. Vorbea deschis despre infirmitatea ei și întrea-ga-i pedagogie se baza, culmea, pe exploatarea defectului. Îi explica în primul rând cum se poate diminua handicapul. Susținea că, printr-o tactică inteligentă, dezavantajul se poate transforma în avantaj, șchiopătatul putându-i conferi Dorei o distincție atrăgătoare. Aducea în sprijinul tezei diferite exemple culese de prin filme, altele inventate și puse pe seama experienței de viață. Mai avea un argument, și acesta pur și simplu o oripila pe nepoată: că bărbații psihic mai complicați preferă femeile cu semne particulare și că defectul Dorei poate deveni un nebănuit factor de fascinație erotică. Totul este, spunea, să aibă răbdare și să lucreze asiduu în direcția arătată, cultivându-și feminitatea și nu înăbu-

șind-și-o, cum făcuse sub proasta îndrumare a Ioanei. Zina nu realiza că această instrucție produce efecte contrarii, că optimismul ieftin și vulgar o disperă pe fată, îi agravează suferința, scormonește în rană și menține vie starea dureroasă, nelăsând-o să se atenueze prin concentrarea atenției în alte direcții.

A doua sursă de iritare în coabitarea cu familia mătușii era fostul ofițer Apolodor Țintescu, unchi prin alianță, deblocat pe considerente de dosar și eșuat într-un mod prosper pe post de administrator la un institut agricol. Apolodor spurca, odată în plus, mediul, provocându-i Dorei repulsie. De multe ori abia se stăpânea să nu țipe sau fugea ca să nu vomite. Individul obișnuia să umble prin casă, în special în sezonul cald, mai mult dezbrăcat, purtând un șort uzat, ros, iar uneori numai slipul, oferind văzului un trup deșirat, descărnat, cu piele colorată și păr numai pe brațe, cu torace plat și picioare subțiri. Când în această ținută se apropia de Zina, aceasta îl mângâia cu un frison vizibil, neconsiderând necesară nicio reținere față de Dora, ca și față de propriul copil. Fata se simțea ofensată de amândoi și cu deosebire de masculul fără educație și bun-simț, ce nu vedea în ea decât o ființă asexuată sau o piesă de mobilier.

Folosindu-se de un misit, Ilarie găsisse o cameră mansardată într-o vilă vizavi de Palatul Cotroceni, la câțiva pași de facultate. Veni pe nepregătite și o instalează pe Dora, spre consternarea și reala decepție a Zinei, îngrijorată că mentoratul ei, la care nu concepea să renunțe, va deveni inconfortabil pentru amândouă. Dora trăi o zi de sărbătoare. Se elibera dintr-o adevărată robie morală, își putea îngriji în taină, ferită de priviri indiscrete, rănilor sufletești, încercând după puterile ei reduse să se integreze în lume. Studiul și

profesia ce și-o dorea, aceea de medic psihiatru, îi crea nădejdea unei supraviețuirii modeste și folositoare.

Rămăsese la fel de uscată pe dinăuntru și tot atât de searbădă pe dinafară. Nu trăia niciun fel de emoții ale tinereții, n-o încerca niciun entuziasm, nu exista în ea vreun izvor sentimental sau vreo tresărire senzorială. De câte ori trecea prin fața unei vitrine sau a unei oglinzi, în clipa când își dădea seama că acolo se reflectă propria făptură, întorcea capul. Trăsăturile i se conturaseră mai clar. Chipul i se făcuse mai lung și mai subțire și găsea în el o tendință de a curge la vale. O scârbea paloarea feței golite de sânge, neatinsă de soare, neîmbujorate de nicio bucurie sau speranță. Un cap ca un tub de aluminiu învechit, neîntrebuințabil, își zicea. Nasul îi era drept, elegant, cu nări fine, dar parcă lipit acolo din greșeală. Ochii obosiți n-aveau nicio expresie. Gura o nemulțumea cel mai mult, aproape nu avea buze, le desfăcea cu degetele și le pipăia înăuntru, întrebându-se de ce se ascund. Le strângea involuntar, dintr-un refuz instinctiv, ca și când expunerea lor ar fi fost un act impudic. Se îngrozea că va rămâne așa pentru totdeauna, dar o speria și gândul că s-ar putea schimba, și în locul măștii cu care de bine, de rău se obișnuise, va apărea ceva în discordanță cu eul ei.

O făceau să uite de sine doar orele petrecute în sălile de curs, la seminarii, și la masa de lucru în fața manualelor. Afundarea în anatomie o reconforta, cercetarea structurilor organice o îndepărta de obsesia criteriilor de frumos și urât, de bine și rău. Organele nu sunt nici frumoase, nici urâte, au exclusiv caracter funcțional, și când funcția se dereglează intervine medicina ca să o restabilească. Acesta era un mod mai liniștitor de a vedea omul, scăpat de dominația torturantă a simpatiilor și antipatiilor subiective. I se părea

mai ușor de trăit în universul cauzalităților organice, al determinismului fiziologic, unde pot fi stabilite relații precise între cauze și efecte, decât în palierele sociale, morale, sentimentale, stăpânite de imprevizibil, de capricii, de dreptul liecăruia de a da sentințe asupra tuturor, și invers.

Mediul universitar îl suporta incomparabil mai bine decât pe cel liceal, respingător prin viermuiala lui promiscuă. Aici nu mai vedea de aproape fermentația obscenă a tinereții, inconștientă și ostentativă, nu mai trăia în devălmășie. În aulă rămânea tot atât de liberă și singură ca în biserică sau la cinematograful. Se izola în seminarii și la bibliotecă, în sala de autopsie și pe culoarele institutului. Se perinda în jur o lume pentru care școala nu reprezenta cuiva principală a existenței, spațiul respirației intime, ca în liceu. Centrele de greutate ale vieții colegilor se aflau în afară, în alte compartimente, metabolismul lor fizic, moral, social se producea aiurea, și fiecare se străduia să țină secret acel tărâm necunoscut. Nu se îmbulzeau într-o comunitate gregară, nu se vârau unii în sufletul altora. Cel mult se constituiau nuclee restrânse și pasagere, dar majoritatea pluteau în stare liberă, rezumându-se la raporturi sumare, de suprafață. În forfota din Institut, defectul ei fizic nu atrăgea atenția, datele ei personale exterioare nu interesau. Colegii nu se studiau, precum elevii, lăsau impresia că nici nu se văd, absorbiți de probleme personale complicate, sau ferindu-se din motive sociale să-și expună identitatea civică. Așadar, mediul se dovedea propice dorinței de a se ascunde, iar ea exploata la maximum condițiile. Reușea să nu schimbe mai mult de câteva cuvinte pe zi, să ocolească orice grupare ad-hoc, să se prelingă pe lângă ziduri și să se piardă prin fundul amfiteatrului, însușindu-și cât mai mult performanțele omului invizibil, ceea ce nu intriga pe nimeni.

De altfel, cine nu își dădea seama că are motive întemeiate să se mențină în izolare? Probabil că apreciau această conduită, ca una de bun gust. Atunci când accidental cineva lipsit de discreție se exhiba, studenții preferau să întoarcă nepăsători capul, afișându-și propria discreție corectivă. Observația era, de pildă, valabilă pentru cazul unui coleg schiop dintr-un an mai mare. Dora, bineînțeles, îl ocolea de la distanță, dar nu se putea împiedica să nu-i urmărească silueta masivă, mersul contorsionat, agravat de greutatea corporală și de împrejurarea că nu purta pantof ortopedic. Tânărul nu numai că nu-și disimula condiția, și-o etala cu ostentație. Îl vedea participând la scene zgomotoase, intrând în coliziuni amicale cu băieți valizi, făcând mici curse prin curtea institutului, de obicei în rolul celui urmărit. Fugea dezordonat, torturându-și piciorul anormal în salturi grotești, oferind o imagine penibilă, stârnind un amestec de milă și oroare. Majoritatea studenților refuzau să-i fie spectatori, lăsându-l pe temerarul schilod să se umilească singur într-un mod trist și de neînțeles.

Seara, Ilarie a dat o masă la „*Athénée Palace*”. Nu premeditase recepția de despărțire a nepoatei de mătușă, ideea fusese a Dorei. Și-o însușise cu plăcută surprindere, apreciind spiritul diplomatic ce părea să se înfiripe în fiica lui, și bucuros că o poate scoate în lume fără presiuni, pe care, de altfel, nici n-ar fi fost dispus să le facă. Intuiția fetei fusese exactă, pe Zina, aflată pentru prima dată în selectul restaurant, gestul o flatase de așa manieră încât uitase să mai disce sau să deplângă neașteptata ruptură. Alcătuiau o grupare frapant neomogenă, cu Ilarie elegant, de o placiditate arogantă, de boier nescăpătat, cu Dora țepănană în ținuta ei de catolică aflată în permisie de forță majoră, cu izbitorul aer de

parvenită demodată al Zinei, împopoțonată în cea mai fastuoasă rochie a ei de catifea pan, și cu scheleticul Apolodor, ca un băț în haina prea largă, de serie, părând exact ce era, chibiț fanat. Ilarie acceptă meniul casei și, în așteptare, se adânci într-o autocontemplare budistă, Apolodor se puse pe fumat, manevrând abil țigările și chibritul cu degete osoase îngălbenite, Zina își aranja la nesfârșit toaleta, căutând cea mai favorabilă poziție pentru a-și pune în valoare farmecele răscoapte, iar Dora, de obicei neatentă, apatică, ocupă postul observatorului, trăgând cu ochiul discret în dreapta și în stânga, dintr-o ciudată ambiție de a pătrunde înțelesul acesteia adunări în salonul încărcat de mese, covoare și stucaturi baroce cu poleială afumată. După ce mâncară într-o tăcere solemnă, Zina întrebă, cu o timiditate afectată, dacă nu există salon de dans. Ar fi făcut câteva tururi de forță cu plopul ei desfrunzit, rămas în amintire de pe vremea uniformelor de gală reflectate în oglinzile înalte ale Cercurilor Militare. Ilarie o descurajă cu o ironie îngăduitoare și tot ce putu face pentru ea fu să-i sugereze o excursie la toaletă, pentru ca în timpul traversării sălii să-și verifice arta de a atrage atenția, în care odinioară se considera expertă. Răbdător, prelungi cu galanterie recepția până când își epuiză singură combustibilul, deși la hotel îl aștepta, din fericire înțelegătoare, Nicole, căreia avea să-i consacre cele două zile de sfârșit de săptămână într-o scurtă și de mult promisă excursie la Predeal. Angajă două taxiuri aflate la intrarea localului, unul pentru mătușă, altul pentru Dora, o îmbrățișă și îi dădu câteva sfaturi ficei, strânse mâna rece și osoasă a cumnatului și, după demararea vehiculelor, se puse la rândul ei în mișcare, cu mersul legănat, greoi, respirând aerul rece și umed al sfârșitului de noiembrie, spre Ambasador”, de unde Nicole privea pe fereastră bulevardul calmat după forfota serii.

Traversând orașul pe „strada mare” în Pobeda instituției, prin ceața deasă și rece împrăștiată de apele fluviului deasupra câmpiei, Ilarie revăzu, într-o scurtă străfulgerare a memoriei, același decor, luminat de explozii hibernale, cu zeci de ani în urmă. Era tânăr, venea tot de la gară, cu sania, înșurubat într-o tornadă albă, pufoasă. Pe undeva, pe trotuarul din dreapta se contura silueta zveltă, trufașă, într-un paltonaș juvenil garnisit cu blană de carakul, contrastând cu decorul și cu lumea înseriată într-un stil încă de pe atunci desuet, a Amaliei. Tabloul se stinse ca la întoarcerea comutatorului, când se intersectară cu altă mașină, de aceeași formă, și care aprinse farurile în semn de salut. Șoferul mormăi ceya, luț Ilarie îi fu lene să întrebe cine îi făcuse onoarea. Oamenii circulau de-a valma pe trotuar, prin rigole, pe partea carosabilă, și șoferul trebuia să claxoneze din când în când, făcându-i să întoarcă plictisiți capul. Rurali urbanizați și invers, alcătuiau o masă nediferențiată, monotonă, alunecând într-un curs lent. Ilarie se întreba de unde vin și unde se duc, fiindcă personalul puținelor întreprinderi se afla în orar de lucru, iar comerțul și piața nu puteau filtra atâta populație. Probabil erau mici funcționari ai capitalei de regiune fugiți de la serviciu pentru treburi personale, țărani veniți cu jalbe sau ca să perfecteze acte, pensionari în căutarea modestelor mijloacelor de existență, elevi chiulangii din școlile medii ce-și schimbaseră profilul. Pe vremuri strada arăta mai rarefiată și, când trecea în trăsură, în sanie sau în mașina decapotabilă, primea salutul respectuos al celor ce-l cunoșteau personal. Îl flata respectul acelora, dar știa că e interesat, selectiv și nu-i dădea senzația de putere, cel mult de onorabilitate. Întrețineau simple relații de schimb, de contracte, și tot ce apărea în plus ca res-

pect citadin, se datora averii. Acum nu-i cunoștea pe acești oameni, nici ei nu-l puteau identifica, cel mult îl clasificau în funcție de marca mașinii. Nu-i impresiona, după cum se vedea, abia concedau să-i facă loc să treacă. Dar pe el nu-l deranja lipsa de conținut a relației aparente. Știa că în realitate deține asupra lor o putere mult mai mare decât pe vremuri. Știa că ei știu. Forța venea acum din calitatea de șef al unei mari instituții publice, pe sălile căreia circulau zilnic sute de solicitanți cu probleme încâlcite, unele de viață și de moarte, privind cu jind, cu speranță sau teamă, spre ușa unde scria „Președinte”. Ca să nu mai vorbim de cei aduși cu citație, tremurând pentru soarta lor imediată sau așteptând cu sufletul la gură verdictul unui complet de judecată din vastul complex patronat, dirijat direct de el. Autoritatea i o mai dădea și calitatea de membru al forului conducător de partid, cel ce hotăra săptămânal soarta unuia sau altuia din domeniile teritoriului de la confluența celor două ape și care afecta mii, zeci de mii de indivizi; unii se scurgeau chiar acum pe „strada mare”, prevalându-se de ceața densă pentru a se face că nu știu cine se leagănă pe banca din spate a mașinii ciocolatii, dar ascunzând în conștiință presimțirea că într-o zi soarta poate să-i împingă în fața ușii înaltului personaj, pentru a bălbâi ceva cu vocea crispată a celui ce imploră îngăduința sau reclamă o dreptate interpretabilă. Toate acestea îi alimentau lui Ilarie o confortabilă încredere în sine. Ajunsesse unul dintre patriarhii ținutului, un bonz privit cu anxioase presimțiri, iradiind o ermetică forță omnipotentă. O eminentă cenușie influențând pe o porțiune semnificativă existența comunității regionale.

Știa că în urma sa coborâse din tren, pe scara altui compartiment, femeia cu care petrecuse scurta excursie

montană. Escapada îi dăduse o stare de plenitudine. Se crease răgazul – superior ocaziilor curente ce-i obligau să-și guste întâlnirile într-o variantă mai rezumativă – pentru savurarea pe îndelete și completă a întregului evantai de senzații și bucurii pe care vechea lor legătură continua să le genereze. Ilarie se înfruptase cu voluptate din arta neîntrecută a Nicolei de a face dragoste. Se distraseră bârfind lejer și caustic fauna din Cetatea, ajunsă cu timpul clienta constantă a umorului lor persiflant. Se badinaseră cu o simpatie mușcătoare ce-i înviora, le biciuia spiritul, fără să-i irite sau să-i rănească. Luaseră o porție de ger alpin, își puseseră sângele în mișcare, se delectaseră cu cine savuroase și șampania consacrată în prima lor noapte de iubire, și acum se întorceau la rutina vieții de provincie trăită separat, dar cu încredințarea că au unul în celălalt refugiul menit să o amelioreze.

Mașina opri în fața clădirii vechi – monumentale pentru proporțiile urbei, cu scară largă și înaltă pornind direct din trotuar, cu fațada de tip clasic sprijinită ornamental pe coloane vânoase – a Tribunalului. Ilarie urcă, opintindu-se discret, răspunse cu mâna la pălărie câtorva saluturi, își deschise raglanul larg, străbătu sala pașilor pierduți înțesată de grupuri având în centru avocați ce perorau și gesticulau, moțai din cap în dreapta și în stânga. Luă în piept scările înguste, spre cabinet, cu aceeași grijă de a ascunde dificultatea ascensiunii. La intrarea în anticameră, secretara se ridică în picioare militărește, deși avea aerul unei gospodine profesioniste convertite în grabă la munca de birou. În realitate dovedea energie și, nesperată la alura ei comună, dexteritatea de a-i ține în frâu pe numeroșii petenți.

Ilarie găsi pe birou tabelul cauzelor aflate în ziua aceea pe rol. Cercetă ordinea de zi a întâlnirii cu președinții judecătorilor, convocată pentru după-amiază, și-l chemă pe adjunct. Acesta, procuror de carieră, cu un aer de savant derivând din pletele lungi, albe, dar cu o pregătire teoretică modestă, îi aduse referatul. Ilarie mai văzuse o formă, dăduse indicații. Verifică încorporarea lor în text. Scriitura rămăsese lălăie, lipsită de nerv, cu o tentă de generalitate apoasă, diluând tezele și noțiunile în formule vehiculate până la saturație. Avea convingerea că materialul nu va sensibiliza în măsura convenită fondul apercetiv al participanților, și din această cauză discuția va fi temă. La ora aceea nu se mai putea schimba nimic, singura salvare rămânea intervenția finală. Situația îl irită sub raportul competenței aparatului și al perspectivei de a asculta o pâlăvrăgeală plicticoasă. Supărarea îi era diminuată de un neortodox gând ascuns, ce s-ar fi putut traduce lapidar astfel: „Tot răul spre bine.” Ca în atâtea ocazii, și de data aceasta nivelul coborât al colaboratorilor va face să iasă în evidență pregătirea și competența proprii. Știa că vor fi de față cineva de la minister și cineva de la județeană, și că respectivii nu vor putea să nu transmită discrepanța calitativă dintre el și ceilalți. Așa se învederează caracterul indispensabil pentru atingerea marilor ținte profesionale al unui conducător. Îi împărtăși adjunctului impresia proastă, atât pentru a se cunoaște în aparat că șeful nu e solidar cu textul, nu-l girează, răspunderea revenind în întregime autorilor și raportorului, cât și pentru a conserva și întări în colaboratorul său convingerea fatalității neputinței de a se ridica la performanțele cerute. Ilarie știa că omul nu conștientiza defectele de fond ale lucrării, fiindcă han-